

Franc Avberšek
PODOBE NARAVE IN VOLJE DUHA

Slike: Franc Avberšek

Fotografije: Peter Marinšek (reprodukcijske slike), osebni arhiv Franca Avberšeka

Izbor pesmi: Franc Avberšek

Zasnova razstave in besedilo: Alenka Avberšek in Mojca Ževart

Oblikovanje: Sebastjan Kurmanšek, Opačelica

Muzej Velenje, april 2021

Zanj: Mojca Ževart, direktorica

Knjižnica Velenje, april 2023

Zanjo: Dragan Martinšek, direktor

NAPIS NA VODNJAKU

*Dan se za dnevom vrsti,
za leti vrstijo se leta.*

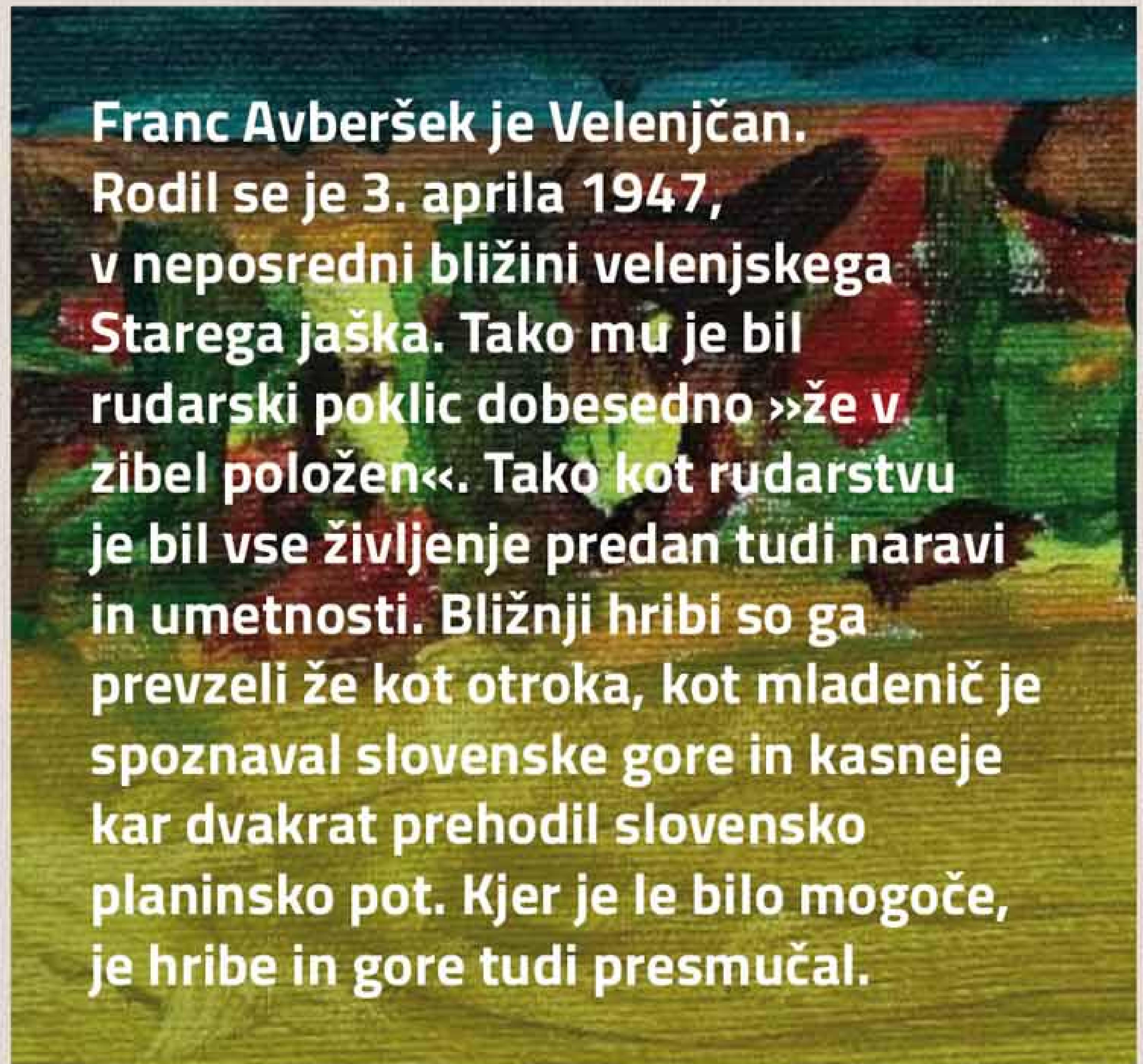
Voda pa v loku ves čas iskro z vodnjaka curlja.

*Spomni se, kdor mimo greš:
kot voda odteka življenje,
dokler je čas, ga v dlani hlastno
zajemaj in pij!*

(Janez Menart, Spomini)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Franc Avberšek je Velenčan.
Rodil se je 3. aprila 1947,
v neposredni bližini velenjskega
Starega jaška. Tako mu je bil
rudarski poklic dobesedno »že v
zibel položen«. Tako kot rudarstvu
je bil vse življenje predan tudi naravi
in umetnosti. Bližnji hribi so ga
prevzeli že kot otroka, kot mladenci je
spoznaval slovenske gore in kasneje
kar dvakrat prehodil slovensko
planinsko pot. Kjer je le bilo mogoče,
je hribe in gore tudi presmučal.

Predaja nagrade Katarini Srebotnik po dvoboju najboljših slovenskih mladih tenisačic, Katarine Srebotnik in Petre Rampre, 8. avgusta 1996 v Velenju. Nagrada v višini 500 nemških mark je prispeval takratni predsednik Teniškega kluba Velenje Franc Avberšek.

Državna kiparska delavnica – LES,
JSKD Velenje, Šmartno ob Paki 2014
foto: Dejan Tonkli

Navduševali so ga gozdovi, raznoliko rastlinje in živalski svet. Pa potoki, reke in jezera. Že mlad se je pridružil lovcem in kasneje v lovski organizaciji prevzel več pomembnih funkcij. Skrb za varstvo narave ga je spremajala pri vsem, kar je v življenju počel.

Tudi službeno, na vodilnih mestih v slovenski energetiki. Bil je direktor Premogovnika Velenje, Inštituta za ekološke raziskave ERICo Velenje, Rudnika Žirovski Vrh v zapiranju, poslanec Državnega zbora Republike Slovenije in minister za energetiko.

Velenčana Vane Gošnik,
podpredsednik Skupščine
(danes Državni zbor)
Republike Slovenije,
in Franc Avberšek,
minister za energetiko,
leta 1992.

Vidra pred Centrom Nova (avtor: Bernard Sešel)

Navijači (avtor: Franc Avberšek)

Franc Avberšek je bil vedno družbeno zelo dejaven. Večkrat je bil pobudnik različnih akcij in prireditev. Okoljevarstvenih, dobrodelnih ... Med drugim je bila na njegovo pobudo pred Centrom Nova postavljena Vidra – kot simbol čiste in zdrave reke Pake, z željo, da v njej spet zaživijo vidre, zaradi človekovih posegov v naravo ene najbolj ogroženih evropskih živali.

Ob dnevu Zemlje, 22. aprilu, je Franc Avberšek vrsto let skupaj s svojimi prijatelji iz Varstveno delovnega centra Ježek izdeloval in na zelenico ob Ljudski univerzi Velenje postavljal kamnite račke.

Umetnost, posebej likovna, ga je vedno privlačila. Že v zgodnji mladosti je risal, kasneje pa tudi kiparil. V glini in v lesu. Med njegovimi kiparskimi deli so najbolj prepoznavni Navijači, ki simbolizirajo njegov ekipni duh in prizadevanja za doseganje skupnih ciljev.

Junija 2015 je padec s češnje na domačem vrtu skoraj končal Francijevo življenje. Več mesecev je viselo na nitki; uradna medicina in rehabilitacijska stroka nista videli možnosti za izboljšanje.

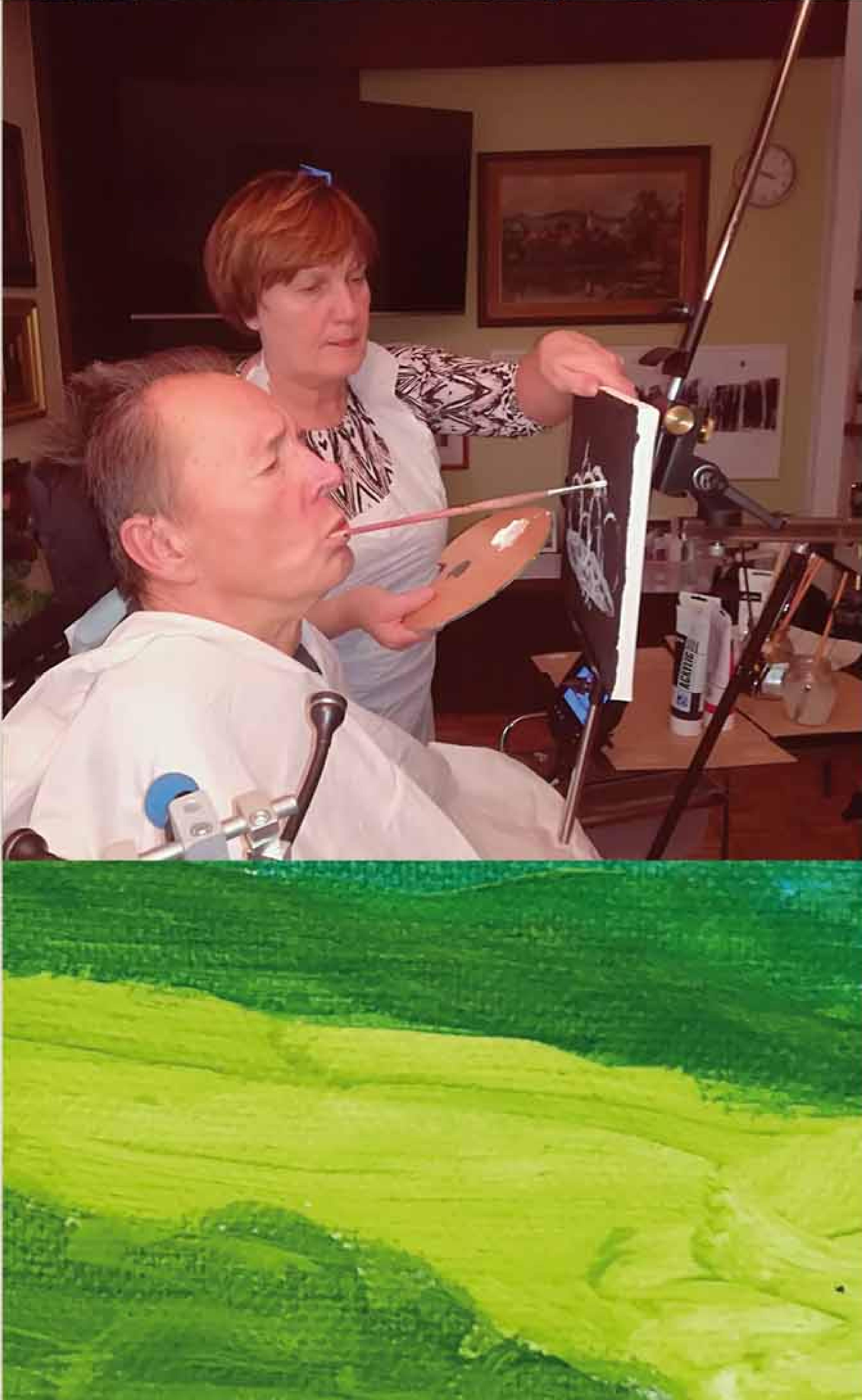
A z ogromno volje in ob najboljši možni oskrbi doma, v krogu družine, ob sedmih vnučkah in vnučkih, ki so mu dajali posebno moč, je napredoval do te mere, da se je lahko ponovno vrnil k umetnosti. Jeseni leta 2016 je na pobudo Vojka Gašperuta, mecenja slovenskih slikarjev, ki slikajo z ustimi, začel ustvarjati s čopičem v ustih.

Ker je imel gibljive le vrat in ramena, z zgornjim delom telesa pa se ni mogel nagibati k platnu, mu je pri slikanju z mešanjem barv in postavljanjem platna pred čopič asistirala žena.

RANČ P'R LENČI

akril, 24 x 18 cm, oktober 2016

Usoda je Francu Avberšku odprla nov svet in je v krogu številčne družine živel kar se da družabno in ustvarjalno življenje.

Če so v njegovih lesenih kiparskih delih pred nesrečo prevladovali rudarski motivi, so bila pogost motiv njegovih slik, naslikanih z usti, drevesa.

Tako kot je on namreč živijo povsem na mestu, a vseeno neprestano rastejo.

»Kljub skrajšanim vejam se je moč upirati dežju in nevihtam ter slaviti življenje. Kljub omejitvam, tudi najtežjim, se ga je treba veseliti, ker je dragoceno. Je pa res, da sam to zmoreš bistveno težje, kot če ti daje moč družina, ki je s tabo.«

FRANC AVBERŠEK

Dela 2016-2017

Prva dela

POZIMI

akril, 24 x 18 cm, november 2016

ZGODNJA POMLAD

akril, 24 x 18 cm, oktober 2016

V JESENI

akril, 24 x 18 cm, november 2016

V RANEM JUTRU

akril, 24 x 18 cm, oktober 2016

Dela 2016-2017

Prva dela

BOHINJSKO JEZERO

akril, 30 x 24 cm, december 2016

JEZERO POD URŠLJOM

akril, 30 x 24 cm, december 2016

TIHOŽITJE

akril, 30 x 25 cm, november 2016

ŽAREK


akril, 30 x 24 cm, januar 2017

Dela 2016-2017

V iskanju ciljev in poti naprej

*Le redko se zgodi,
a vendar se,
ko brez besed, molče
se v trdnem stisku rok
srce zave,
da mu –
ko vsi zbeže,
nekdo –
kdo ve zakaj,
ostaja zvest,
kakor nekdaj!*

(Silva Jereb, Prijatelj,
iz Viharnik v mesečini)

OSAMLJENO

akril, 30 x 24 cm, november 2016

Dela 2016-2017

V iskanju ciljev in poti naprej

*Ko se prikradla bo jesen
na puste, pozabljene jase
z meglo, ki seže do kosti –
in ugasnila bo bliščava,
ki zdaj, v zenitu sonca,
uhu ti in oko slepi –
takrat poišči me
in ne zapiraj vase
samote hladnih, mračnih dni.*

(Silva Jereb, Prijatelj,
iz Viharnik v mesečini)

DREVO ŽIVLJENJA

akril, 30 x 30 cm, januar 2017

Dela 2016-2017

V iskanju ciljev in poti naprej

*V mladih brezah tiha pomlad,
v mladih brezah gnezdijo sanje –
za vse tiste velike in male,
ki še verjamejo vanje.*

...
*O, v mladih brezah je tisoč življenj
za vse tiste, ki ne znajo živeti
in le mimo življenja gredo
kot slepcji in zagrenjeni poeti.*

(Ivan Minatti, iz pesmi V mladih brezah,
Nekoga moraš imeti rad)

BREZE

akril, 30 x 24 cm, april 2017

Po daljšem ustvarjalnem premoru

*Jaz celo življeje zori,
zagledan vase.
A svoje zrcalo še drugim drži,
da ob njih rase.*

*...
Zato je jaz v sebi razklan
na dve polovici:
na tisto iz svetlih pričakovanj
in tisto po resnici.*

(Niko Grafenauer, iz pesmi Jaz,
knjige Peti letni čas; 100 naj pesmi za mlade)

JABOLKO V TREH POTEZAH

akril, 20 x 20 cm, oktober 2019

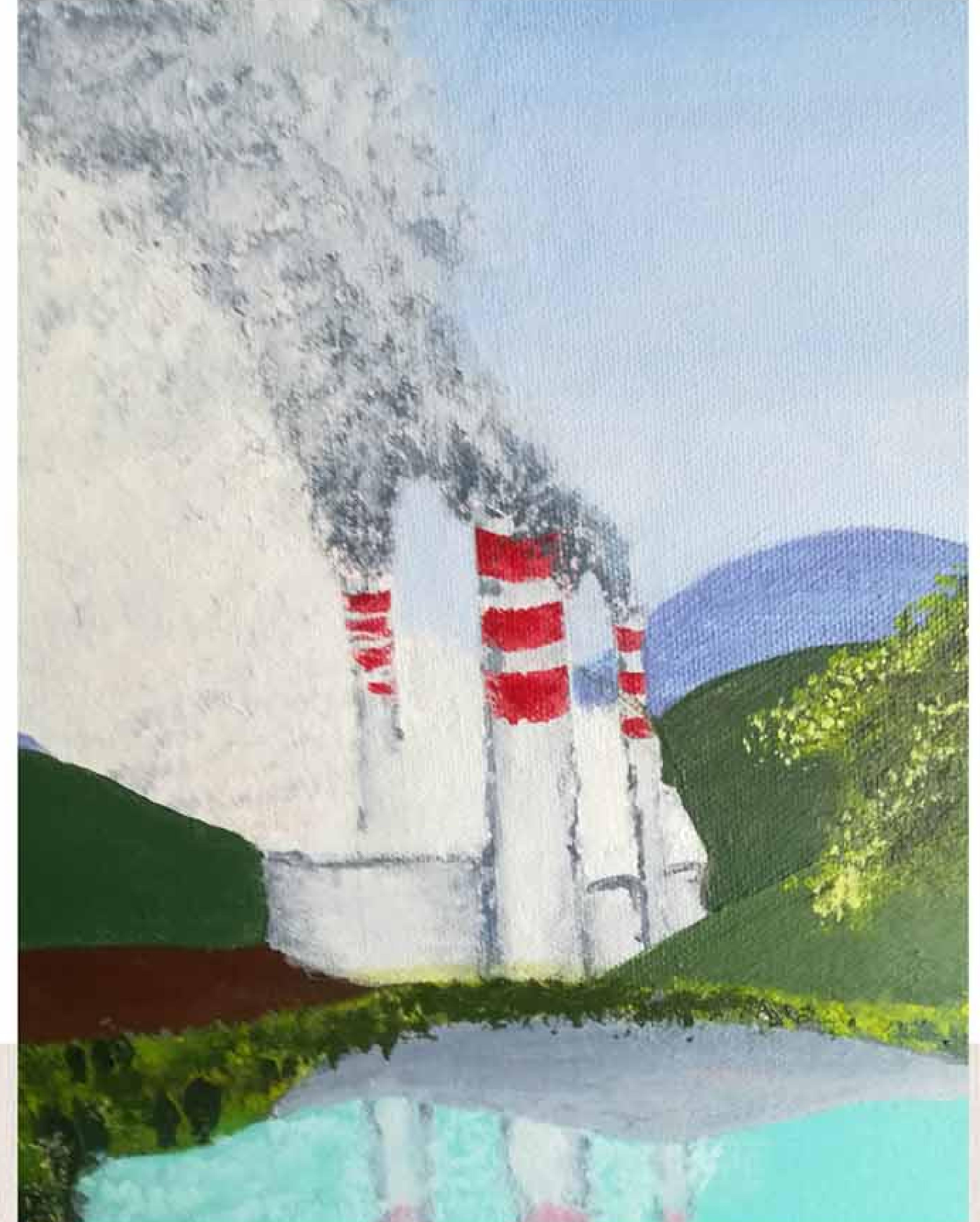
Dela 2020-2021

Energija in ekologija

BILO JE NEKOČ

akril, 25 x 30 cm, maj 2020

KONFLIKT

akril, 25 x 30 cm, maj 2020

*Tam, kjer včeraj še kmetič je z voli oral, tam, kjer manjkož mlakuž ni in poplav,
zgodil se čudež je čez noč, zdaj staro vse je proč in Paka ukročena žubori spev bodočnosti ...*

(iz koračnice Graditeljem Velenja (Ivan Marin, st.), himne Mestne občine Velenje)

Dela 2020-2021

Energija in ekologija

NEK 1 - 2

akril, 25 x 30 cm, junij 2020

NEK 1 - 1

akril, 25 x 30 cm, junij 2020

Madonca, je svet fleten!

*Koj ko zjutraj sanje za sabo pustiš, koj ko oči odmižiš in še preden se čisto zbudiš, že veš:
ta svet je edini, prekrasen in fin, ni ne čisto naraven in ne popolnoma umeten – Madonca, ta svet je res fleten!*

(Vinko Möderndorfer, iz knjige Peti letni čas; 100 naj pesmi za mlade)

Franc Avberšek je bil član slovenskega združenja slikarjev UNSU, ki slikajo z ustimi in/ ali nogami. Marca 2020 je postal tudi član in štipendist VDMFK, svetovnega združenja teh slikarjev s sedežem v Lihtenštajnu. Prvo samostojno razstavo, s katero je predstavil svoja kiparska dela iz obdobja pred nesrečo ter prve slike, naslikane z ustimi, je imel

od decembra 2017 do aprila 2018 v Muzeju premogovništva Slovenije v Velenju. Maja 2018 pa je, prav tako v Velenju, razstavljal na skupinski razstavi osmih avtorjev, ki slikajo z ustimi.

Plakate s fotografijami vseh svojih del, z izbranimi verzi in utrinki njegovega življenja, je v času korone od maja do julija 2020 razstavljal v vitrinah Muzeja Velenje – bližje ljudem, v Podhodu Pošta ter novembra 2021 in aprila 2022 na skoraj zaprtem URI Soča. V času brez omejitev obiskov je razstavljal še julija in avgusta 2022 v Domu paraplegikov Slovenije v Pacugu ter septembra 2022 v Knjižnici Ksaverja Meška v Slovenj Gradcu, od novembra 2022 do marca 2023 pa v Društvu paraplegikov Istre in Krasa Koper.

»Naše, slovensko združenje UNSU, mi pomeni res veliko. Tako se lahko z drugimi ustvarjalci, ki so v podobnem stanju kot jaz, družim in izmenjam izkušnje ter nasvete za lažje in še bolj ustvarjalno delo.«

FRANC AVBERŠEK

*»Živite lahko samo na dva načina.
Tako, kot da ni nič čudež ali pa tako,
kot da je vse čudež,«* je dejal Albert Einstein.

Mnogim življenje teče gladko, brez večjih sprememb, drugi ga živijo razgibano in se jim spremembe ves čas dogajajo. Franc Avberšek je med slednjimi. Njegova življenjska pot je izjemno bogata, raznolika, polna presenečenj in preizkušenj. Zasebno in poklicno.

Vedno je bil razpet med družino, službo in umetnostjo. Vrsto let je redno prihajal v Galerijo Velenje kot zvest obiskovalec in kritični ocenjevalec, v intimnem krogu pa je tudi kiparil.

Po nesreči je z veliko volje, vztrajnosti in neizmerne podpore družine začel slikati z usti.

Začetki so bili še nekoliko okorni, a polni optimističnega kolorita in prostranstva pokrajin v različnih letnih časih. Tako kot je napredovala njegova rehabilitacija, tako so izjemni napredki tudi v slikanju. V najbolj čutečih delih čopič obvlada do skoraj neverjetne veščine metjêja. Tematiko v sicer kratkem času ustvarjanja spreminja skoraj po enaki dinamiki, kot se je odvijalo njegovo življenje.

Rudarstvo, ki je zagotovo globoko usidrano v njegovi zavesti in podzavesti, se spet pojavlja v njegovih delih, vendar zgolj kot posledice, ki se odražajo v degradiranih in oživljenih Šaleških jezerih ter v njihovi okolini. Znak njegovega vnovičnega aktivnega odziva na okoljsko problematiko njegovega rojstnega kraja pa so motivi energetskega giganta Termoelektrarne Šoštanj in upodobitve polemičnih nerealiziranih postavitev vetrnih elektrarn in napovedi postavitve nuklearne elektrarne.

Njegova kompleksna miselnost ljubitelja narave in poznavalca gospodarstva se prepletata v barvitih izražanjih z barvami akrila na platno. V zadnjem ciklusu pa naše oko pomirjajo rajske pogledi na množico dreves, njenih senc ter mirnega utripa njenih prebivalcev in redkih sprehajalcev.

Lahko bi jih preprosto označili z zanim izrekom: »Slika pove več kot tisoč besed!«

mag. Milena Koren Božiček, muzejska svetnica,
kustosinja Galerije Velenje in članica
Slovenskega društva likovnih kritikov

Dela 2020-2021

V senci in zavetju dreves

*Vsak človek je zase svet,
čuden, svetal in lep
kot zvezda na nebu ...*

(Iz Pesem o zvezdah,
Tone Pavček)

JUTRO Z ABO

akril, 40 x 30 cm, julij 2020

Dela 2020-2021

V senci in zavetju dreves

*Vsak tiho zori,
počasi in z leti,
a kamor greš, vse poti
je treba na novo začeti.*

(Iz Pesem o zvezdah,
Tone Pavček)

JESEN SE BOHOTI

akril, 40 x 30 cm, september 2020

Dela 2020-2021

V senci in zavetju dreves

Pravijo: imeti.

Jaz pravim: imeti rad.

Govorijo: uspeti.


Jaz: ne umreti mlad.

*Ni glavno
uspeti.*

*Bolj slavno
je ravno živeti*

*in biti rabna kov
v verigi rodov.*

(Iz Sonetov za sina,
Tone Pavček)

LEP DAN VABI

akril, 30 x 25 cm, september 2020

Dela 2020-2021

V senci in zavetju dreves

*Ni potrebno veliko prtljage,
da se v življenju odpravimo
na potovanje.
Zadošča ljubiti.*

(Iz knjižice Kapljice rose,
Michel Quoist)

OB ZIMSKEM ZAHODU

akril, 40 x 30 cm, oktober 2020

Dela 2020-2021

V senci in zavetju dreves


*Jaz sem kakor osamljeno drevo
ob robu razviharjene ravnine,
šibak in sam, brez trdne korenine,
ki bi zagrizla se v peščeno dno.*

*Zaman iztezam veje pod nebo,
viharji me do sonca ne pustijo.
Rad bi do luči, pa me v mrak tiščijo
in s srdom me teptajo ob zemljo.*

*A vendar, ko v najhujši bolečini
mi brizgne kri iz dna srca,
ko me prekolje strela po sredini,*

*hoteč me vreči strtega ob tla,
se vzpnem v poslednji, silni veličini
in zrastem kakor plamen do neba.*

(Drevo, Kajetan Kovič)

JUTRO NA PREŽI

akril, 40 x 30 cm, november 2020

Dela 2020-2021

V senci in zavetju dreves

*Življenje tako živi,
da ga je zmerom manj.
Kot pesek polzi
dan na dan.*

*Najlepše je, ko se razsipa
z žarom na vse strani
in vse do poslednjega hipa
z visokim plamenom gori.*

(Iz pesmi Življenje,
Niko Grafenauer)

ŽARKI POMLADI

akril, 40 x 30 cm, januar 2021

Dela 2020-2021

V senci in zavetju dreves

*Življenje je kot ogledalo:
zasmej se mu in očarljivo je;
namršči se mu
in postane zlohotno.*

(Iz knjižice Kapljice rose,
Edwin Feuillere)

LISIČKA NA SLEDI


akril, 40 x 30 cm, februar 2021

Dela 2020-2021

V senci in zavetju dreves

*Življenje gre mimo
in mi pustimo, da teče
mimo kot voda v reki,
in samo, ko ga zmanjka,
se zavemo, da manjka.*

(Iz knjižice Kapljice rose,
Grazia Deledda)

JESENSKI GOZD

akril, 40 x 30 cm, februar 2021

Dela 2020-2021

V senci in zavetju dreves

*Gospa, res sem še mlad,
a to mi verjemite:
vse bolj lepi ste kot takrat,
ko ste nosili kite.*

*Zato, čeprav ste bolj lepi,
želim si, oprostite,
nazaj pomlad in one dni,
ko ste nosili kite.*

(Iz pesmi Kita, Tone Pavček,
Pesmi štirih)

POD CVETOČO ČEŠNJO

akril, 30 x 25 cm, marec 2021

Franc Avberšek

PODOBE NARAVE IN VOLJE DUHA

Slike: Franc Avberšek

Fotografije: Peter Marinšek (reprodukcije slik), osebni arhiv Franca Avberška

Izbor pesmi: Franc Avberšek

Zasnova razstave in besedilo: Alenka Avberšek in Mojca Ževart

Oblikovanje: Sebastjan Kurmanšek, Opačelica

Muzej Velenje, april 2021

Zanj: Mojca Ževart, direktorica

Knjižnica Velenje, april 2023

Zanjo: Dragan Martinšek, direktor

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

NAPIS NA VODNJAKU

*Dan se za dnevom vrsti,
za leti vrstijo se leta.*

*Voda pa v loku ves čas iskro z vodnjaka curlja.
Spomni se, kdor mimo greš:
kot voda odteka življenje,
dokler je čas, ga v dlani hlastno
zajemaj in piji!*

(Janez Menart, Spomini)

Franci je bukve na robu gozda oktobra želel ožariti z jutranjim soncem.
Pa so ga prehitete zvezde ...

Nekaj besed za vas, obiskovalke in obiskovalci razstave ...

Dnevi, tedni, meseci in leta po Francijevi poškodbi hrbtenjače od C2-3 navzdol so pisali veliko zgodb.

Zdravniki za tako hudo poškodovanega niso videli perspektive. Ne za preživetje, ne za rehabilitacijo. Ne za dihanje, ne za kašljjanje, požiranje, ne za govor ... Kaj šele za ustvarjanje.

Na silvestrovo leta 2015, še na respiratorju v Soči, si je zaželet, da bi še kdaj (na usta) jedel palačinke in solato. Po šestih mesecih v bolnicah in le dveh mesecih v Soči je že v domači negi dodal cilj, da bi z ženo še kdaj šla na koncert. Takrat je bilo to videti povsem neuresničljivo.

Pa je nemogoče postalo mogoče. Zahvaljujoč osebju v bolnicah Celje, Topolšica, UKC Ljubljana in UKC Maribor ter tudi osebju v URI Soča, ki je takrat nad njim obupalo in ga odslovilo. Prav posebej pa zahvaljujoč znanju in pogumu treh izjemnih Iren - v URI Soča, v UKC ORL in v Kliniki Golnik. Zahvaljujoč tudi Zvezi paraplegikov Slovenije in državi, ki sta omogočili osebno asistenco.

Korak za korakom, leto za letom, je Franci lahko sam dihal, kašljal in jedel, govoril na glas, veliko bral, razmišljal in risal z usti. Bil je reden gost koncertov, veliko v družbi, če ne bi bilo korone, bi šel še večkrat, kot sicer.

Še konec novembra 2021 je imel nove cilje. Gnala ga je neizmerna volja do življenja in ljubezen (do) domačih. Rad, a ne prav na glas, je opogumljal bolj ali manj njemu podobne:

»Ne vdaj se, nikoli ne misli, da ne gre. Ker gre, še zlasti, če imaš okoli sebe ljudi, ki mislijo in delajo enako kot ti, ki jih imaš rad ti in imajo tudi oni radi tebe. Ženo, otroke, vnuke. Tudi asistentke, ki postanejo del tebe.«

Vztrajala sta oba z ženo. Vsak dan znova, šest let in pol, in presegla meje mogočega.

Do koronske evforije, v kateri sta boj sredi januarja 2022 izgubila. Volja do življenja in ljubezen nista bili dovolj. Njuno popolno zaupanje v zaščitno preventivo ter nemoč stroke, ki je sama zase rekla, da ni čarodejna, ko so se pokazale premalo znane temne plati Q - cepljenja, so bili zanj usodni.

Njegov moto, »Ne obupaj« živi naprej v njegovi družini. Žena želi s Francijevimi deli in njuno zgodbo pomagati ljudem, ki jih usoda hudo preizkuša. Jim pokazati, da se da zaživeti drugače in lepo tudi takrat, ko bi najraje obupali. Vesela bo za slehernega med njimi ali vami, ki mu bo težka pot navzgor zaradi tega vsaj kanček lažja ...